

Rahvameditsiini uurimisaine ja -meetodid

Carl-Herman Tillhagen

Sümposiooni¹ viimane istung oli tulemuste arutelu. Jutuajamisel keskenduti uurimismaterjalidele ja -meetoditele. Järgnev on diskussiooni lindistuse litereering. Vähemtähtsad osad olen välja jätnud ja ülejäänus tegin ainult väheseid keelelisi parandusi. Istungit juhatas dr Odd Nordland, kes kutsus esimesena esinema professor Karl Robert Villehad (Ville) Wikmani.

Karl Robert Villehad Wikman: Sümposiooni põhiteema on tohutult lai ja mitmetahuline. Me võime – nagu oleme siin ka teinud – vaadelda rahvameditsiini seoses meditsiiniajaloo, usundiloo, folkloori, meditsiini ja isegi veterinaariaga. Samas võime rakendada psühholoogilisi ja sotsioloogilisi põhimõtteid, uurida seda haridusajaloo vms kaudu. Rahvameditsiini uurimine nõuab seepärast koostööd sotsiaalanthropoloogide, etnograafide, usundiloolaste, meditsiiniajaloolaste, psühholoogide jt teadusharude esindajatega. Peame tegema koostööd, järgides sümposioonil kuuldot. Kuniks teostame alusuuringuid, piisab meile varasemast meditsiinilisest ja rahvameditsiinilisest kirjandusest – võime koostada antud ainesele sobivad bibliograafiad, uurida välja vallaarstide aruannetes, ämmaemandate käsiraamatutes, arhiivimaterjalides jms sisalduva.

Albert Eskeröd: Esitan küsimuse, mida peaks küsima mitte ainult rahvameditsiini uurija, vaid ka iga teine rahvakultuuri uurija: millised on meie eesmärgid ja milliseid meetodeid peaksime kasutama nende saavutamiseks? Üleüldiselt on võimalik eristada kahte erinevat meetodit rahvakultuuri uurimisel: ühelt poolt on meil olemas ajalooline ehk vertikaalne meetod, teisalt etnosotsioloogiline ehk horisontaalne meetod. Lääne materjali uurimisel peame *alati* arvestama ajaloolist vaatenurka, kuid samal ajal ei saa me hakkama horisontaalse meetodi abita. Ärgem unustagem, et kõik materjalid ei sobigi ajalooliseks käsitlemiseks. Mõtlen siinkohal eriti algelist ainet, mida ei saa käsitleda formalistlikustki seisukohast, ajaloolisest rääkimata. Kui võtame näiteks “sidumise” ja kõhulahutisuse probleemid, siis niipalju kui mina asja näen, saame seda vaadelda ajalooliselt. Ka tule süütamist tuletaelaga võib vaadelda aja-

looliselt. Uurides andmeid etnosotsioloogilisel meetodil, saame kasutada kogu materjali. Horisontaalkihti uurimise eesmärgiks on hankida teadmisi ravija ja haige läbisaamise, targa populaarsust määravate asjaolude vms kaudu. Eelnevat arvestades tahan öelda: peame töötama läbi nii palju ajaloolist materjali, kui saame, ja püüdma seada seda mingisse süsteemi. Edaspidi peaksime pühkima tolmu ka hilisemalt materjalilt ja tegema selle võimaluste piires teadlastele kättesaadavaks. Kuid see on suur ettevõtmine. Carl-Herman Tillhagen oma kartoteegiga *Nordiska museetis* on juba alustanud praeguseks ka osaliselt vilja kandnud tööd. Nii loome ülevaate meie kasutada olevast materjalist — sellel võib olla tohutu väärtus tulevaste uuringute seisukohalt.

Lauri Honko: Kui rääkida Põhjamaid puudutavast materjalist, siis on meie teadlastel seda tõesti tohutult, kuid kahjuks jääb sellest väheseks. Ainuüksi Tillhageni kollektsioonis on üle 60 000 teate ja meil Helsingis kaks korda rohkem. Oma *Krankheitsprojekte* kirjutamisel püüdsin saavutada detailsema ja konkreetsema pildi ühest kindlast maagilisest rituaalist, aga sattusin ikka raskustesse, vaatamata meeletule materjalihulgale. Pilt oli liiga killustatud. Materjal sisaldas loitsu siit, loitsu sealt, kuid ei olnud ühtegi seostatud detailset seletust kõikide üksikasjade või uuritavate rituaalide kohta tervikuna. Nii seisamegi jälle silmitsi lahendust nõudva tegeliku probleemiga: kuidas me nüüd, eelviimasel tunnil, hangime ammendava, teaduslikult arvestatava materjali?

Åke Hultkrantz: Sooviksin võtta Albert Eskerödil sõnasabast kinni ja jätkata arutelu, mis puudutab erinevaid rahvakultuuri uurimismeetodeid. Sellel sümposiumil on esindatud paljude erialade teadlased, kes on erinevatel põhjustel huvitatud ühisest eesmärgist, mille keeruline olemus nõuab otseseid ja laiaulatuslikke lahendusi. Igal teadusel on oma kindlad huviobjektid ja uurimismeetodid. Neid oli huvitav siin tundma õppida. Sellel sümposiumil liikusime mööda pealiini, mis avaldub Carl-Herman Tillhageni töös ja loengutes, andes ühisnimetaja kõikidele esilekerkinud probleemidele. Sellelt keskteelt hargneme erinevatesse suundadesse. Meie seas on neid, keda huvitavad ebausk ja üleloomulikkus, mina ise kuulun nende hulka, kes rõhutavad üleloomuliku tähtsust. Vastukaaluks on meil rahvameditsiini ratsionaalsest osast huvitatud arstiteadlasi. Sellepärast ei saagi me jõuda kokkuleppele kindla uurimismeetodi suhtes, vaid peame materjalile lähenema erinevatest vaatenurkadest. Kindlasti mõjub see uurimisele ergutavalt. Min-

nes tagasi materjali juurde – Lauri Honko rääkis selle piiratusest. Oleme siin tegelenud peamiselt Põhjamaade ja Euroopa materjaliga. Usun, et rahuldava ülevaate saamiseks Põhjamaade rahvameditsiini probleemidest peame abiks võtma ka üldised, etnograafilised materjalid. Uurin ise religiooni ajalugu ning huvitun pigem tüüpilisest ja erakordsest kui spetsiifiliselt ajaloolisest – see on tingitud olemuselt võrdleva uurimissuuna struktuurist, mida püüan järgida. Lõpetuseks: sümposium on parim võimalik viis teaduslikeks diskussioonideks. Oleks tore, kui sellised sümposiumid oleksid tulevikukonverentside eeskujuks. Niisugustel kokkutulekutel, kus 18–20 teadlast erinevatelt aladelt süvenevad intensiivse tööperioodi jooksul ühte kindlasse valdkonda, saavutatakse omavahel isiklik kontakt, mis on väga edasiviiv. Meie sümposiumi tulemused on suurtest kongressidest palju paremad, sest teadlastevaheline koostöö sujus isiklikumalt ja lähedasemalt.

Robin Fähræus: Viidates jälle Lauri Honkole: kas pole tõsi, et meie uuritav materjal järk-järgult kahaneb, iga aastaga üha kiiremini? Nagu oleks seda vähehaaval kustutatud...

Carl-Herman Tillhagen: Olen nõus sellega, mida toonitas Lauri Honko ja millele professor Robin Fähræus just tähelepanu juhtis – meil, rahvapärимuse uurijatel, on lahendada kiireloomuline probleem. Traditsioonid on alati kadunud, kuid mitte kunagi nii kiiresti kui praegu. Seda ei saa salata. Varasematel aegadel elasid traditsioonid staatilisemat elu ja muutused olid nii aeglased, et neid oli raske ühe põlvkonna jooksul märgata. Kirjaoskus ja tänapäeval teadmisi levitav massimeedia, meelelahutustööstus, sotsiaalne revolutsioon, kõrge elustandard, jõudsalt kasvav kommunikatsioonivahendite efektiivsus – kõik see on teinud meie [20. – toim] sajandist järskude muutuste ajastu, mil tavad ja kombad vahetuvad tuulekiirusel. Kõlab ju uhkelt, kui ütlen, et mul on 60 000 rahvameditsiinalast Rootsi kultuuripiirkonda puudutavat ülestähendust, kuid pärimuse uurijad teavad, kui vähe seda tegelikult on. Need teated peaksid peegeldama kümneid tuhandeid fakte. Sellepärast on meil parimal juhul kaks näidet iga nähtuse kohta. Sotsiaalanthropoloogia uuringud ei saa erinevalt usundiloo uuringutest jääda rahule sellega, mis on tüüpiline. Peame jõudma detailideni ja meie uurimisobjekt – vana talupojakultuur tervikuna – on nii määratult suur, et vajame erinevate teadusharude abi kõigi probleemide lahendamiseks. Ainult siis, kui meil on astronoomilisel hulgal näitematerjale, saame kinnitust kõigile vajalikele faktidele ja oleme võimelised

analüüsima *üht teisega võrreldes, et leida lahendust*, nagu on öelnud Koguja (Vana Testament, Kg 7: 27).

Nagu prof Robin Fähræus juba märkis, piirab meid jätkuvalt informatsiooni kustutav aeg, mis kohustab meid otsima uurimiseks vajalikke tõendeid enne, kui kogu materjal ära uhutakse. Tulevastel kultuuriteadlastel ei ole meie võimalusi rahvakultuurialase materjali hankimiseks algallikast: meie praeguse lohaku-se tagajärjel on nad sunnitud toetuma oma uuringutes puudulikule ja tihti äärmiselt lühiajalisele ja pinnapealsele tõendusmaterjalile, mida kogusid ettevalmistuseta üliõpilased või kohalikud korrespondendid, kel tavaliselt ei ole mingit ettekujutust teaduslikest meetoditest ja probleemikäsitlustest. Loomulikult ei korrasta need kogujad materjali hädavajaliku järjekindluse ja mõistmisest hingestatud teadusliku täpsusega. Sagedasti piirduvad nad kergelt kättesaadava pinnapealse ainese ja lisaks mõne kummalise tähelepanekuga. Kahjuks on õpetlased keeldunud mõistmast, et neil endil tuleb kogumises kanda olulist osa. Õpetlaste teoste ja eelnenud ajastu kirjaliku materjali uurimist on peetud välitöödest tähtsamaks ja teaduslikumaks ning sellepärast koguvad napimat koolitust saanud isikud seda materjali, mida kabinetioptelased toimetavad ning hoolikalt läbikaalutud teaduslike uurimismeetoditega, suure vaeva, süvenemise ja tõsidusega analüüsivad. Olen alati arvanud, et selline töökorraldus on vale. Eriti kahetsusväärseks teeb selle asjaolu, et paljud keerulised ja rasked probleemid tekivad välitööde ajal ja nendega tuleb tegelda kogumise käigus. Kogu meie intelligentsusest ei piisa nende probleemide lahendamiseks, nagu ei anna ka materjali puudulikkus meile vajalikke suundi. Isegi siis, kui meil on ligipääs heale allikmaterjalile, nõuavad paljud rahvausundiga seotud probleemid – eriti rahvameditsiin – teatud liiki emotsionaalset intelligentsi, loomulähedust rahvaliku mõtteviisiga ning seda on kabinetiteadlasel raske saavutada. Oskus mõista intuiitiivselt vana rahvausundit näib kaduvat sama kiirusega nagu taanduvad ja asenduvad vanaaegsed rahvakombed tänapäevaühiskonna standardiseeritud kooliharidusega.

Seega on tähtsaimaks ülesandeks koguda ja küllaldaselt töödelda materjali, kuniks meil on selleks võimalusi. Lubagem endale kogumise naudingut.

Karl Robert Villehad Wikman: Adolf Bastian on öelnud: “Kogu etnograafiline maailm põleb. Kiirustage, kiirustage, kiirustage!”

Materjali kogumine on kindlasti vajalik. Küsimustike ja kohalike korrespondentide abiga kogumine *võib* siiski osutada pigem margikogumiseks, juhul kui me ei ole pidevalt teadlikud vajadusest arvestada materjali funktsiooniga. Kogenematul inimesel on seda kogumise ajal raske meeles pidada. Seepärast ei peaks õpetlane rahule jääma üksnes sellise materjaliga. Ta peab ise minema välitöödele, oma töömeetodi ja uudishimuga.

Eliei Lagercrantz: Oleme siin arutanud meetodeid ja materjale. Kui nüüd vaadelda rahvameditsiinialast ainet, siis etnograafilisest vaatenurgast on see liiga kasin. Pealegi on raske saada arvestatavat materjali. Suures osas puudub vajalik kirjandus mitte ainult siin, Põhjamaades, vaid ka Euroopas tervikuna. Kui mõned aastad tagasi pidin süüvima ühte Lõuna-Ameerikat puudutavasse probleemi, suutsin Euroopast kokku laenutada ainult 20% vajalikust 400 teosest. Ülejäänud pidin Ameerikas mikrofilmidele võtma. Niipalju kui asi puutub meetoditesse, siis ma ei nõustu sellega, mida Albert Eskeröd ütles näiteks "sidumise" kohta. Mis siis sellest, kui uurimustulemus on 95% osas negatiivne. Ülejäänud 5% võib näidata, et meetod eksisteeris hotentottide ja bušmanite juures, kuid mitte ainude seas. Isegi selline tulemus on edasiminekuks. Ka täielikult negatiivne tulemus võib olla meie jaoks positiivse tähendusega, sest nii võime antud teema uurimise tulevikus kõrvale jätta.

Odd Nordland: Rahvameditsiini puhul pole kahtlust, et targad rakendasid kõrgelt arenenud sugestioonitehnikat. Kas võib oletada, et tänapäeva meditsiin saab seda kuidagiviisi rakendada? Tahaksin küsida professor Robin Fähræusilt, kas meditsiinitudengid saavad sellealast koolitust.

Robin Fähræus: Ma ei tea, kas nad praegu saavad sellist koolitust, kuid minu noorusajal küll mitte. Muidugi pidime me omandama meeldiva "voodiäärel istumise" kombe, kuid meid ei õpetatud mingilgi määral kasutama sugestiooni.

Odd Norland: Tegelikult on see hämmastav, kui palju vanu uskumusi on jäänud nüüdisaegses rahvameditsiinis ellu. Mulle isiklikult on Norras korduvalt teatatud uskumustest, millega inimesed ikka veel arvestavad. Järelikult peaks siiani olema võimalik koguda sellekohast materjali.

Robin Fähræus: Ka oleks huvitav teada saada, kui kiiresti vanad rahvatarkused asendatakse. Kas ei oleks hea idee iga kümne aasta tagant teha pärimuse kadumise kiirust määravaid uuringuid?

Odd Norland: Võib-olla, kuid meil puuduvad väljaõppinud inimesed, kes suudavad leida ja kättesaadavaks teha siiani säilinud pärimusmaterjali.

Åke Hultkrantz: Kogu eelnev kaeblemine materjali puudulikuse üle paneb mind kurvastama. Oma uuringutes olen lähtunud eelkõige materjalist, mis tuli väljastpoolt Euroopat. Olen puudutatud, kui räägite 6000 või rohkemast teatest – mõne kogukonna puhul väljaspool Euroopat võib olla kõigest 10–15 teadet ja nii on paljude hõimude ja rahvaste puhul. Õigete järelduste tegemise teeb raskeks asjaolu, et maailmas on kogutud nii vähe rahvameditsiinalast materjali. Kuulates siinseid avaldusi, võin ainult õnnitleda Põhjamaade folkloriste, sest teil on kasutada nii tohutu materjalihulk. Imetlen ja kadestan teid.

John Granlund: Tahaksin ära märkida, kui oluline on sümposiooni ettekannete avaldamine ilma tavapärase, artiklit tundmatuse ni muutva toimetamiseta.

Carl-Herman Tillhagen: Luban anda endast parima, et saavutada kaastööde trükkimine esitatud kujul. Palun esinejaid teha need mitte ainult lugemist väärivateks, vaid ka loetavateks. Selge ja konkreetne sisu selges ja veatus vormis peaks olema meie motoks.

Karl Robert Villehad Wikman: Meie sümposioon hakkab lõppema. Tahan avaldada lootust, et selline õpetlaste suhtlemisviis jätkub ja muutub tavaks. Nagu varem juba öeldi, on sümposiooni vorm väga väärtuslik ja innustav. Rahvameditsiin köidab meid oma lugematute probleemidega, mis seostuvad paljude, mitte ainult siin esindatud uurimisvaldkondadega. Kui mainida ainult väheseid, on meil näiteks puudu teadlastest, kes esindaksid õppimisajalugu, psühhiaatriat ja psühholoogiat. Loomulikult peaksime sellistel nõupidamistel kohtuma regulaarselt. Pakun välja, et võiksime meie edusammude juhendamiseks moodustada väikese, energilise, eelistatavalt Stockholmis asuva komitee, mis valmistaks ette sümposiooni ja oleks meid ühendavaks lülks.

Odd Nordland: Selline ettepanek tundub suurepärase. Arvan, et küsimus laheneb kõige paremini, kui valime endi seast kindlad inimesed, kes võtavad endale vastutuse töötada selles komitees. Või on äkki teisi ettepanekuid? Tundub, et ei ole – jätkame selle küsimusega hiljem kirja teel. Kuna enam ei ole ka esinejaid, kuulutan arutelu lõppenuks ja pöördun dr Carl-Herman Tillhageni poole, et ta teeks saavutatust lühikese kokkuvõtte.

Carl-Herman Tillhagen: Nende väheste päevade jooksul tabas mind mõistmine, kui erinevad me õpetlastena tegelikult oleme. Selle laua ümber pole kahte sarnast teadlast. Nii et: *Wie einer ist, so ist sein Gott. / Darum ward Gott so oft zu Spott.*² Kui olla aus, siis võime ükskõik kui palju püüda olla objektiivsed, kuid inimestena näeme ühtesid asju selgelt, teisi aga ei märkagi.

Sellepärast on oluline kohtuda, nagu praegu. Ühinen Ville Wikmani ja Åke Hultkrantzi kiidulauluga sümposioonile. Nagu vana rahvatarkus ütleb: mesilased eksivad ilma mesilasemata teelt. Sümposioon peab saama meie mesilasemaks.

Oleme valinud raske ala. Rahvameditsiini maailmas on vanad kontseptsioonid segunenud uuemate uskumuselementidega ja need põhimõtted on paiguti meie ratsionaalsele maailmale võõrad. Sellepärast on neid probleeme raske lahendada ja materjal on teksti tõlgitsemise tulemusel täis vigu ja väärtõlgendusi.

Me ei saa uurida rahvameditsiini kui iseseisvat nähtust. Me ei tohi kunagi unustada, et rahvameditsiin on meie vaimset rahvakultuuri määravate suurte kontseptsioonide ja kujutluste kompleksi koostisosa. Et uurida osa, peame tundma tervikut. Kui meil on *Nordiska museetis* 60 000 rahvameditsiiniteadet, peame arvestama ka 800 000 teatega teiste vaimse rahvakultuuri osade kohta. Meil peab olema sellest materjalist vähemalt üldine ettekujutus, vastasel juhul muutuvad tekstid mõistetamatuteks ja me satume eksiteele.

Meie teemaks oli "Teaduslik ja pärimuslik traditsioon rahvameditsiinis". Nõupidamise ajal lähtusime selle teema erinevatest vaatenurkadest, kuid loomulikult jäi see ammendamatuks. Olime rohkem huvitatud pärimuslikust traditsioonist. Selle põhjenduseks on minu arvates asjaolu, et rahvalik osis moodustab valdava osa rahvameditsiinist. Kuid paljudes ettekannetes kuulsime, kuidas akadeemiline traditsioon on imbunud rahva teadvusse ning mõjutanud mõtteid ja tegusid. Mulle tundub, et akadeemiline ja rahvapärane traditsioon on nagu kaks voolu, mis kulgevad paralleelselt. Rahvapärane traditsioon on nagu lai ja võimas jõgi, mis kulgeb läbi aja üsna sõltumatult oma ümbrusest, akadeemiline traditsioon on aga palju kitsam jõeke. Kuid neid kahte jõge ühendab palju erinevates kindlasti ajalooliselt teineteist mõjutanud.

Ei tohi alahinnata ka sümposiooni praktilist väärtust. Õppisime tundma üksteist ning üksteise meetodeid ja huve. Lõhkusime maha (kaitse)müüri, mis tavaliselt kasvab naabermaade vahel väga kõr-

geks ja piilusime vastastikku üksteise töömaadele. Isegi teadusmaailmas võib inimfaktor põhjustada probleeme. Kui on õpitud nägema asju teiste inimeste ja teiste alade teadlaste vaatenurgast, kahaneb risk olla liiga ühekülgne.

Kuulasime erinevaid loenguid. John Granlundi, Åke Hultkrantzi ja Lauri Honko puhtalt metodoloogilisi ettekandeid, mis olid heaks näiteks erinevatest rahvakultuuri uurimise meetoditest. Lily Weiser-Aalli, John Granlundi ja Carl Christian Matthiesseni ettekanded esindavad ajaloolist ehk vertikaalset ning Åke Hultkrantzi, Lauri Honko ja Eliel Lagercrantzi omad etnosotsioloogilist ehk horisontaalset suunda. Mõlemad uurimissuunad on olulised ja tihti on vaja need kaks kokku viia. Kuulasime ka täiesti monograafilisi loenguid. Selle näiteks on dr Elisabet Dillneri inimlikkusest, mõistmisest ja praktilisest psühholoogiast juhitud ettekanne. Peaksime rohkem selliseid ettekandeid kuulama, sest meie põhiline huviobjekt on Inimene kõigi tema irratsionaalsete probleemidega. Seejärel kuulasime Odd Nordlandi ja Kustaa Vilkuna ettekandeid, mis heitsid valgust rahvaravitsejate elule. Olav Bø ettekanne puudutas rahvameditsiini ratsionaalset poolt ja prof Robin Fähræus andis mõningase meditsiinilis-ajaloolise ülevaate rahvameditsiini ainesest. Kõik need esinemised, nagu ka ettekannetele järgnenud arutelud, valgustasid meie uurimisvaldkonda erinevatest vaatenurkadest ja leidsime mitte ainult vastuseid, vaid kerkisid ka uued küsimused.

Mis on meie tulevikuülesanded? Üleloomulik rahvameditsiin püstitab palju probleeme, paljusid ravimisviise peaks uurima eraldi, ravivahendid peaksid olema läbiuuritud ja ravimeetodid erinevate haiguste korral lähemalt vaadeldud. Oluliseks tööpõlluks nimetan rahvameditsiini "juhuseid" *kus, millal ja kuidas*. Praktiline meditsiin annab meile samapalju tööd. Rootsis valmistame ette uurimust praktiliste abivahendite ja ratsionaalsete ravimeetodite kohta talupoegade seas. Nagu rääkis meile dr Olav Bø, töötatakse ka Norras samade probleemide kallal. Uurima peaks ka veterinaariat. *Nordiska museetis* valmistumegi detailseteks veterinaariauringuteks, mis kulgevad paralleelselt inimeseuuringutega. Oleks huvitav teada, kuidas üleloomulikud ravimeetodid on rakendatavad loomade juures, kes õigupoolest ei tohiks sugestioonile alluda. Kas siin võib oletada suurema hulga ratsionaalsete ravivahendite ja abi kasutamist võrreldes rahvameditsiiniga, mis puudutab inimesi?

Meditsiinikirjandus on samuti tähtis ala. Püüdsin kogu hingest innustada mõningaid teadlasi koostama selle sümposiumi tarvis bibliograafiat kõigist sellistest väljaannetest alates keskajast, märkustega publitseerimise arvu, leviku jne kohta. See mul kahjuks ei õnnestunud. Kindlasti peaks bibliograafia koostama, kuna see annab meile kahtlematult väärtuslikku teavet akadeemilise ja traditsioonilise rahvameditsiini vahendajatest.

Ka meditsiiniajaloo uuringutel on suur väärtus. Selle tulemused on hädavajalikud nii folkloristidele kui ka usundiloolastele, sest need annavad kindla aluse hindamiseks pärimusliku meditsiini kontseptsioone.

Suurima tähtsusega on primitiivsete rahvaste meditsiini uurimine. Åke Hultkrantz ja Eliel Lagercrantz mõlemad rõhutasid sellega seotud materjali puudulikkust. Kas võime jääda lootma UNESCO huvile selle ala vastu? Arengumaade rahvaste kommete ja tavade säilitamine ja kogumine peaks olema kõige tähtsam töö. See kehtib suurel määral ka rahvameditsiini kohta, mis siamaani moodustab nende elu koostisosa. Kas poleks vaeva väärt teha kindlaks nende inimeste rahvameditsiini taust, aitamaks parandada nende hirmuäratavalt nigelaid tervishoiutingimusi? Primitiivrahvaste seas levinud, akadeemilisest traditsioonist mõjutamata kontseptsioonide selgitamine peaks aitama mõista meie oma rahvameditsiini ja valgustama rahvapärase mõtlemisviisi integreerumise küsimust.

Kõik need probleemid vaevavad meid pikka aega. Kurvaks teeb asjaolu, et on liiga vähe teadlasi, kes tegelevad kesksete aladega meie rahvausundis. Peaksime olema õnnelikud, kui sellel sümposiumil õnnestus suurendada huvi rahvameditsiini vastu. Vaevalt leitud kogu kultuuriuuringus teist sellist ala, mis sisaldab nii palju huvitavaid probleeme nagu rahvameditsiin. Psühholoogilise seostatuse vastu huvi tundvad teadlased leiaksid, et rahvameditsiin rahuldab nende isu tähtsate ja märkimisväärsete probleemide järele.

Lõpuks tahaksin *Nordiska museeti* ja iseenda nimel tänada teid kõiki vastamast kutsele tulla sümposiumile. Tegelikult oleme väga meelitatud, nähes siin ametliku meditsiini esindajaid: professorid Martin Bergstrand ja Robin Fåhræus, dr Kock ja dr Holmgren. Eriti tahaksin tänada professor Robin Fåhræusi. Nautisime teie jagatud suurepäraseid teadmisi nõupidamise ajal ning vaimsusest hingestatud loenguid ja diskussioone. Kui meie, folkloristid, oleksime oma kokkutulekutel sama teravmeelne ja võluv seltskond nagu teie,

siis võiks meie uurimisharu iseloomustada *la gaya scienza*³ ja oleksime saanud sellele veel ühe austamist vääriva omaduse.

Täna ka kõiki teisi. Nii eraisiku kui ka teadlasena rõõmustasid mind siia tulnud hallipäised mõttetargad, kes vaevalt lubasid endale aega söömiseks, kiirustades kohtumistele, aitamaks meid probleemide lahendamisel, hoolimata asjaolust, et pingeline töö on kestnud kaks päeva järjest keskööni välja.

Lõpuks tahaksin tänada meie nestorit, professor Karl Robert Villehad Wikmanit. See õpetlane on enam kui keegi teine innustanud selle sümpoosioni toimumist. Ma ei tea, kui mitu kirja me vahetasime, ei tea, kui tihti oleme arutlenud akadeemilise ja rahvapärase teemadel minu kabinetis, kodus või mõnes restoranis. Kui siin meie seas on keegi, kes (kui kasutada Ville Wikmani enda vaimukat väljendit) on "sümpoosioni pea", siis on see kindlasti Ville Wikman. Ta on sümpoosioni ülempäe! Meie lugupidamise ja austuse märgiks on see plaat, mille ornamendis on muuseas purpurne merekarp ja see on midagi väga sümboolset. Kui hoida merekarpi kõrva kohal, siis kuuleme nagu merekohinat. Ja kui me kuulame oma sõpra Ville Wikmanit, kuuleme samuti justkui melodiat – teadmiste melodiat, mille vaieldamatult kaunis koor koosneb paljudest paladest, mis kõlavad läbi aegade, alustades Platoni kojast kuni tänase sümpoosionini. Sooviksin sümpoosioni nimel esitada selle Kreeka tarkust ja sümboolikat täis mälestuseseme meie sümpoosioni ülempäele!

Karl Robert Villehad Wikman: Täna teid! Tahan väljendada oma tänu sooviga, et sümpoosioni idee õnnestuks. Tere tulemast Turusse järgmisel aastal, kui kavas on šamanism.

Olav Bø: Tahan öelda kõigi siinolijate nimel tänusõnad meie võõrustajale, *Nordiska museet*le. Nautisime siinviibimist, meid innustati ja inspireeriti tööd jätkama. Suur tänu!

Odd Nordland: Nüüd siis, mu daamid ja härrad, on meie sümpoosion osa purpurne rannakarbi kohinast.

Tõlkinud Renata Sõukand

Originaal: Carl-Herman Tillhagen 1962–1963. Material and Research Methods within Folk-medicine. *ARV: Nordic Yearbook of Folklore* 18/19, lk 352–362).

Kommentaariid

¹ Jutt on 1961. aastal Stockholmis *Nordiska museet*i eestvõttel korraldatud I Põhjamaade rahvameditsiinisümpoosionist (toim).

² *Milline inimene ise, selline on ka tema jumal. / Seepärast pilgataksegi jumalt nii sageli* (Johann Wolfgang von Goethe, *Zahme Xenien* (Leebed kseeniad)).

³ Lõbus teadus (itaalia k), sellist paralleelpealkirja kannab näiteks Friedrich Nietzsche luuletuskogu saksakeelse tiitliga *Die fröhliche Wissenschaft* (toim).